

การวิเคราะห์แนวคิดความเป็นมนุษย์ของ โทมัส อไควนัส
ผ่านภาพยนตร์เรื่อง The Substance
An Analysis of the Essence of Being Human in The Substance
through Thomas Aquinas's Philosophy

ปานัสม์ นิราช
Panut Nirach
ศุภรดา บุรรมย์ศรี
Suparada Buromsri
ภครินทร์ ธเนศรักษา
Pakarin Thanetraksa
กนกพรรณ หอมจะบก
Kanokpan Homjabok
วรรณพร ชิตนาภรณ์
Wannaporn Chitnaporn
ไรวินท์วรดา เกียรติชนกกุล
Raiwinvorada Kiathchanokkul

นิสิตในหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (ปริญญาตรี)
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
LL.B Candidates
Faculty of Law, Chulalongkorn University, Phayathai Road, Pathumwan, Bangkok 10330
Corresponding author E-mail: 6540169134@student.chula.ac.th
(Received: July 17, 2025; Revised: August 1, 2025; Accepted: August 5, 2025)

บทคัดย่อ

โทมัส อไควนัส นักปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติ พูดถึงการเป็นมนุษย์ไว้ว่าเป็น “สิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล” เมื่อถูกสร้างจากพระเจ้าแล้วการมีเหตุผลจึงเป็นลักษณะที่บ่งบอกว่าเป็นสิ่งมีชีวิต ในขณะที่เมื่อพิจารณาด้วยมุมมองนี้ต่อภาพยนตร์เรื่อง The Substance ที่หนึ่งในตัวละครเอก ได้แก่ ซู มีความซับซ้อนในเรื่องของความเป็นมนุษย์ เนื่องจากตัวละครนี้ไม่ได้เกิดด้วยวิธีการอย่างมนุษย์ปกติ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่การโคลนนิ่ง อีกทั้งยังไม่ได้มีชีวิตอยู่ในเวลาช่วงเวลาดียวกันกับตัวละครเอกอีกคนอย่างเอลิซาเบธ แต่ต่อมาตัวภาพยนตร์ก็แสดงให้เห็นว่าซูไม่ใช่เพียงเครื่องมือของมนุษย์อีกต่อไป จึงสามารถต่อยอดไปสู่ประเด็นที่น่าสนใจในทางนิติปรัชญา

นอกจากนี้ การกระทำต่าง ๆ ของซูยังแสดงให้เห็นอีกว่าซูเองก็มี “เหตุผล” “เจตจำนงเสรี” และ ความมี “มโนธรรม” ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยบ่งบอกแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ ซึ่งตรงกับที่โทมัส อไควนัส กล่าว

ขณะเดียวกันในแง่มุมของกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ซึ่งเป็นกฎหมาย ของมนุษย์ ให้ความหมายของบุคคลว่าเริ่มเมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก ซึ่งไม่ครอบคลุมต่อการมีอยู่ของ ซู แสดงให้เห็นว่าขัดกับกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ และกฎหมายธรรมชาติซึ่งมีลำดับศักดิ์เหนือกว่าได้

คำสำคัญ: ความเป็นมนุษย์, เหตุผล, กฎหมายธรรมชาติ

Abstract

Thomas Aquinas, a philosopher of the natural law tradition, describes human beings as “rational animals.” According to Aquinas, once created by God, the capacity for reason constitutes the defining characteristic of living beings. When this perspective is applied to the film *The Substance*, one of the protagonists, Su, presents a complex case of humanity: Su’s origins are neither those of a naturally born human nor of a straightforward clone, nor was Su intended to coexist temporally with the film’s other characters. Moreover, Su ultimately transcends a mere extension of another human being, thereby opening up intriguing questions in legal philosophy.

As the narrative unfolds, Su exhibits not only “reason” but also “free will” and a “conscience” — qualities that Aquinas identifies as the very essence of humanity. Conversely, under the Civil and Commercial Code (Section 15), personality begins with the full completion of birth as a living child and ends with death. A child en ventre sa mere is capable of rights, provided that the child is thereafter born alive — a definition that plainly excludes Su’s existence. This discrepancy highlights a conflict between positive human law and the higher-order mandates of divine and natural law.

Keywords: Essence of Being Human, Rational, Natural Law

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ภาพยนตร์ไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือให้ความบันเทิง หากยังกลายเป็นสื่อที่สะท้อน ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสังคมอย่างลึกซึ้ง *The Substance* เป็นหนึ่งในผลงานภาพยนตร์ ร่วมสมัยที่หยิบประเด็นเกี่ยวกับตัวตน ร่างกาย และศีลธรรมมานำเสนออย่างซับซ้อนและท้าทายกรอบ ความเข้าใจดั้งเดิม

การเลือกศึกษาภาพยนตร์เรื่องนี้ผ่านกรอบแนวคิดของโทมัส อไควนัส จึงมิใช่เป็นเพียงการนำ ทฤษฎีคลาสสิกมาวางทับกับภาพยนตร์ยุคใหม่ หากเป็นความพยายามในการเปิดพื้นที่สนทนาใหม่ระหว่าง โลกของปรัชญายุคกลางกับวาทกรรมร่วมสมัย อไควนัสมองมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีทั้งร่างกายและ

จิตวิญญาณอย่างแยกไม่ออก โดยร่างกายไม่ใช่เพียงเปลือกนอก แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับจิตวิญญาณในฐานะ “สาร” (Substance) ที่มีเอกภาพและความเป็นหนึ่งเดียวกัน

ตรงกันข้าม The Substance กลับตั้งคำถามอย่างท้าทายต่อแนวคิดดังกล่าว โดยเฉพาะการนำเสนอร่างกายเป็นสิ่งที่สามารถแยกออกจากตัวตน หรือแม้แต่เปลี่ยนแปลง ปรับแต่ง หรือควบคุมได้ตามความต้องการของปัจเจกบุคคล ภาพยนตร์ฉีกกรอบการมองร่างกายตามแนวคิดแบบอโคไวน์ส และชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางของเส้นแบ่งระหว่างความเป็น “ธรรมชาติ” และ “เทียม” ระหว่างสิ่งที่ถือเป็นสารแท้กับสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นด้วยเทคโนโลยี

การวิเคราะห์ The Substance ภายใต้กรอบคิดของอโคไวน์สจึงมิใช่เป็นเพียงการทำความเข้าใจภาพยนตร์ในเชิงลึกเท่านั้น แต่ยังเผยให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างปรัชญาศีลธรรมดั้งเดิมกับโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นการย้อนทบทวนคำถามพื้นฐานเกี่ยวกับ “ความเป็นมนุษย์” “ศีลธรรม” และ “สารแท้” ว่าแท้จริงแล้วสิ่งเหล่านี้ถูกกำหนดจากธรรมชาติ ศาสนา หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนดเองได้ในโลกปัจจุบัน

บทความเรื่องนี้จะเริ่มวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบจากทฤษฎีของโทมัส อโคไวน์ส โดยมุ่งเน้นพิจารณาทฤษฎีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ และนำมาประยุกต์ร่วมกับชุดตัวละครเอกของเรื่องว่ามีสถานะเป็นมนุษย์หรือไม่ ด้วยองค์ประกอบของ เหตุผล เจตจำนงเสรี และมโนธรรม ตามด้วยการวิจารณ์ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติของอโคไวน์สที่แบ่งประเภทของกฎหมายออกเป็น 4 ประเภท คือ กฎหมายนิรันดร์ กฎหมายธรรมชาติ กฎหมายมนุษย์ กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ ผ่านการหาข้อจำกัดว่ากฎหมายเหล่านี้จะรับรองสถานะความมีอยู่ในฐานะบุคคลของซูหรือไม่ และนำมาสู่บทสรุปที่ว่าซูอาจเป็นมนุษย์จริงหรือไม่ ข้อจำกัดทางนิติปรัชญา และแนวคิดต่อยอดจากการศึกษา

2. เรื่องย่อ The Substance (2024)

เอลิซาเบธ สปาร์เคิล เป็นอดีตดาราชื่อดังที่เคยมีชื่อเสียงในวงการบันเทิงจากรูปลักษณ์อันงดงามและภาพลักษณ์ที่ไร้ที่ติ แต่เมื่ออายุมากขึ้น เธอก็กลับถูกผลักออกจากแสงไฟ ถูกสังคมและสื่อมองว่าไร้คุณค่า ในฐานะผู้หญิงสูงวัย ท่ามกลางความรู้สึกหมดหวังและโดดเดี่ยว เธอได้รับข้อเสนอให้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ชีวภาพพลิกกลับที่มีชื่อว่า “The Substance” ซึ่งมีคุณสมบัติสร้างร่างใหม่ที่อ่อนเยาว์และสมบูรณ์แบบจากร่างเดิม

เอลิซาเบธจึงตัดสินใจทดลองใช้ “สาร” นี้ และนั่นทำให้เกิด “ซู” ร่างใหม่ที่สวย สดใส และเต็มไปด้วยพลัง ซูเป็นเหมือนตัวแทนของความเยาว์วัย ความสมบูรณ์แบบ และการยอมรับจากโลกภายนอกที่เอลิซาเบธโหยหา อย่างไรก็ตาม ทั้งสองร่างไม่สามารถมีชีวิตอยู่พร้อมกันได้ตลอดเวลาโดยมีกฎว่ามิได้เพียงหนึ่งคนในแต่ละช่วงเวลา

เมื่อเวลาผ่านไป ซูเริ่มโหยหาอิสระ อยากมีชีวิตของตัวเองอย่างแท้จริง เธอเริ่มแย่งชิงเวลาที่อยู่ในโลกแห่งความจริงจากเอลิซาเบธมากขึ้นเรื่อย ๆ ความขัดแย้งระหว่าง “ผู้ให้กำเนิด” กับ “ร่างใหม่” ค่อย ๆ รุนแรงขึ้น จนกลายเป็นการต่อสู้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เอลิซาเบธรู้สึกหวาดกลัวและต้องการยุติวงจรนี้ จึงพยายามฆ่าซูด้วยเข็ม แต่เธอก็กลับล้มและเลือกจะซบชีวิตซูขึ้นมาอีกครั้ง ทำให้ทั้งสองสามารถมีสติได้พร้อมกันในร่างต่างกัน ซึ่งขัดต่อกฎของระบบการใช้สารนี้ ซูที่ตื่นขึ้นมาพร้อมความรู้ว่าตัวเองเกือบถูกฆ่า จึงตอบโต้ด้วยความรุนแรง และฆ่าเอลิซาเบธ

หลังจากนั้น ซูพยายามดำรงอยู่ต่อ แต่ร่างกายเริ่มเสื่อมสภาพอย่างรวดเร็ว เธอจึงตัดสินใจฉีกสาร “The Substance” อีกครั้งเพื่อสร้างร่างใหม่ แม้จะรู้ว่ามียาเพียงโดสเดียวที่เหลืออยู่ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่ร่างใหม่ที่สมบูรณ์แบบ แต่กลับกลายเป็นสิ่งมีชีวิตบิดเบี้ยวผิดธรรมชาติที่ชื่อ “Monstro Elisasue” ซึ่งเป็นการผสมผสานอย่างสยองขวัญของเอลิซาเบธและซู

ในรายการถ่ายทอดสดที่ Monstro Elisasue ปรากฏตัว ผู้ชมต่างหวาดกลัวและตื่นตระหนกต่อรูปลักษณ์ของเธอ ความรุนแรงปะทุขึ้น และในที่สุด สิ่งมีชีวิตนั้นก็หลบหนีออกจากสตูดิโอ มุ่งหน้าสู่ Hollywood Walk of Fame ก่อนจะค่อย ๆ สลายตัวลงต่อหน้าดาวแห่งชื่อเสียงที่เคยเป็นของเอลิซาเบธ เหมือนเป็นการยอมจำนนต่อความจริงว่า ความงามไม่จีรัง และการแสวงหาความสมบูรณ์แบบโดยฝืนธรรมชาตินั้นจบลงด้วยความพินาศ

3. บทวิเคราะห์ทฤษฎีของนักปรัชญาผ่านตัวละครที่ศึกษา

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดเรื่อง “กฎหมายธรรมชาติ” ในประวัติศาสตร์ปรัชญากฎหมาย โทมัส อโควนัส ถือเป็นหนึ่งในนักคิดที่มีบทบาทสำคัญ และมีแนวคิดเฉพาะตัวแตกต่างจากนักกฎหมายธรรมชาติคนก่อนหน้าของยุคกลาง เขาไม่ได้เป็นเพียงนักเทววิทยา แต่ยังเสนอภาพของกฎหมายที่รวมเจตจำนงของพระเจ้าเข้ากับเหตุผลของมนุษย์ได้อย่างเป็นระบบ โดยให้ “เหตุผล” เป็นกลไกที่ทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายนิรันดร์ ทฤษฎีของอโควนัสจึงเป็นการยกระดับบทบาทของมนุษย์จากผู้ถูกปกครองจากเบื้องบน ไปสู่ผู้ที่สามารถเข้าถึงเจตจำนงของพระเจ้าผ่านการใช้เหตุผล โดยจุดเด่นของอโควนัส ยังรวมถึงการไม่จำกัดคำว่ากฎหมายไว้เพียงแค่ข้อบังคับทางโลกที่มนุษย์บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมสังคม แต่มองว่ากฎหมายที่แท้จริงต้องสะท้อนถึงคุณธรรม ความดี และจุดหมายปลายทางของมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีจิตวิญญาณและเหตุผล

อย่างไรก็ตาม การเลือกศึกษาทฤษฎีของอโควนัสในงานชิ้นนี้ ไม่ได้มีเหตุผลเนื่องมาจากชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะทฤษฎีของเขามีกรอบแนวคิดที่ช่วยเปิดพื้นที่ให้กับการตั้งคำถามใหม่ ๆ เกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้วิเคราะห์กรณีของตัวละคร “ซู” จากภาพยนตร์ The Substance ที่ก่อให้เกิดการตั้งคำถามต่อแนวคิดดั้งเดิมเรื่องร่างกาย ตัวตน และศักดิ์ศรีของปัจเจกชน ดังนั้น ก่อนจะเข้าสู่การวิเคราะห์ประเด็นหลักในหัวข้อถัดไปจึงจำเป็นต้องพิจารณาโครงสร้างทฤษฎีของอโควนัสให้ชัดเจนเสียก่อน

3.1 ทฤษฎีของ โทมัส อไควนัส (Thomas Aquinas)

โทมัส อไควนัส เป็นนักปรัชญาและนักเทววิทยาคนสำคัญในยุคกลางจากการพยายามประสานแนวคิดของอริสโตเติลเข้ากับคำสอนของศาสนาคริสต์¹ โดยอไควนัสได้เสนอภาพของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (Rational Beings) กล่าวคือ มนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยกลไกชีวภาพเหมือนสัตว์อื่น ๆ แต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถเฉพาะตัวในการใช้เหตุผล มีความสามารถที่จะตัดสินใจโดยเสรี และมีจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตคือการแสวงหาความสุขนิรันดร์กับพระเจ้า ซึ่งเป็นสภาวะของความดีงามสูงสุดที่มนุษย์ควรดำเนินชีวิตไปสู่²

ภายใต้กรอบแนวคิดนี้ อไควนัสเชื่อว่าพระเจ้าทรงเป็นผู้กำหนดกฎนิรันดร์ (The Eternal Law) ขึ้นเพื่อเป็นระเบียบสูงสุดที่ใช้ปกครองจักรวาลทั้งทางกายภาพและศีลธรรม โดยทุกสรรพสิ่งล้วนดำเนินไปตามแผนการของพระเจ้า เช่น ดาวเคราะห์ในระบบสุริยะหมุนรอบดวงอาทิตย์ สัตว์ดำรงชีวิตตามสัญชาตญาณ และมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลก็สามารถมีส่วนร่วมไปกับกฎนิรันดร์นี้ได้ผ่านสิ่งที่เรียกว่า กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law)³ ซึ่งเป็นหลักศีลธรรมที่ไม่ได้ถูกบัญญัติขึ้นจากภายนอก แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้จากภายในผ่านทางเหตุผลและมโนธรรม

สำหรับอไควนัส กฎหมายธรรมชาติไม่ได้เป็นเพียงข้อห้ามหรือคำสั่ง แต่เป็นโครงสร้างทางจริยธรรมที่ฝังอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์เอง โดยมนุษย์มีแนวโน้มโดยธรรมชาติ (Natural Inclinations) ไปสู่สิ่งที่ดี⁴ ไม่ว่าจะเป็นการรักษาชีวิตของตนเองและผู้อื่น การสืบพันธุ์เพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ การแสวงหาความรู้และความจริงด้วยเหตุผล และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขในสังคม ซึ่งแนวโน้มเหล่านี้เป็นหลักฐานว่ามนุษย์ไม่ได้เพียงสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ตามอำเภอใจ แต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการดำรงอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและศีลธรรมอย่างเป็นระบบ

อไควนัสได้นำแนวคิดเรื่อง รูปแบบ (Form) และ จิตวิญญาณที่มีเหตุผล (Rational Soul) ของอริสโตเติล มาใช้ในการอธิบายธรรมชาติของมนุษย์ โดยรูปแบบคือหลักการภายในที่ทำให้สิ่งนั้นเป็นเช่นนั้น เช่น รูปแบบของสิ่งมีชีวิตคือจิตวิญญาณ (Soul) ส่วนจิตวิญญาณที่มีเหตุผลคือสิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถใช้เหตุผล ตัดสินถูกผิด สามารถรู้จักพระเจ้าได้ ซึ่งอไควนัสได้กล่าวว่า “จิตวิญญาณที่มีเหตุผลคือรูปแบบสารัตถะที่ทำให้ร่างกายมนุษย์เป็นมนุษย์ที่แท้จริง” (The soul is the substantial form of the body)⁵ ดังนั้น ร่าง ๆ หนึ่งจะเป็นมนุษย์ได้ก็ต่อเมื่อมีจิตวิญญาณนั้นมีเหตุผล

¹ Alexander Lozano, ‘Thomas Aquinas and Natural Law Theory’ (*Catholic Insight*, 12 April 2024) <<https://catholicinsight.com/2024/04/12/thomas-aquinas-and-natural-law-theory/>> accessed 20 May 2025.

² Thomas Aquinas, *Summa Theologica* (n.p.) I, Q.79, Art.1.

³ Ibid I-II, Q.91, Art.2.

⁴ Ibid I-II, Q.94, Art.2.

⁵ Ibid I, Q.76, Art.1.

ด้วยเหตุนี้ การเป็นมนุษย์ในสายตาของไอควินัสจึงไม่ได้พิจารณาจากลักษณะทางกายภาพหรือพันธุกรรมเท่านั้น กล่าวคือ ไม่ใช่แค่มีรูปร่างหน้าตาเหมือนมนุษย์ หรือมีดีเอ็นเอของมนุษย์ก็จะเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ แต่ต้องเป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถดำเนินชีวิตภายใต้เหตุผล มีเจตจำนงเสรีในการเลือกกระทำ ความดี และมีโนธรรมที่สะท้อนถึงความเข้าใจในกฎนิรันดร์ของพระเจ้าได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งทั้งหมดนี้คือสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีศักดิ์ศรีเหนือกว่าสัตว์อื่น และมีจุดมุ่งหมายของชีวิตที่สูงส่งกว่าการอยู่รอดทางชีวภาพ

3.2 การประยุกต์ทฤษฎีของ โทมัส อไควนัส (Thomas Aquinas) เข้ากับตัวละครซู

ตัวละคร “ซู” จากภาพยนตร์ The Substance เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่ทำทนายและกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามอย่างจริงจังต่อแนวคิดแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ของอไควนัส เธอคือร่างโคลนที่ถูกผลิตขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีที่มีจุดประสงค์เพื่อให้บริการในการย่อนวัย ซูจึงไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่ถือกำเนิดจากการตั้งครรภ์หรือการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติ ไม่มีบิดามารดา ไม่มีสถานะบุคคล ไม่มีสิทธิในระบบกฎหมาย และโดยพื้นฐานแล้ว ซูถูกปฏิบัติเหมือนผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ

หากพิจารณาเพียงเท่านั้น อาจมองได้ว่าซูไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นของใช้ เป็นเครื่องมือ และเป็นเงาของตัวตนแบบอย่างเอลิซาเบธ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเนื้อเรื่องดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ซูกลับแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ลึกซึ้งเกินกว่าความเป็นเพียงแค่ร่างโคลน เธอเริ่มตั้งคำถามต่อสถานะของตนเอง เธอรู้สึกไม่พอใจเมื่อต้องอยู่ภายใต้การควบคุม และรู้สึกโกรธเมื่อถูกปฏิเสธสิทธิในการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี⁶

ซูไม่ได้แสดงอารมณ์หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าเหมือนสัตว์ทั่วไป แต่เธอแสดงออกถึงกระบวนการใคร่ครวญและพยายามตัดสินใจโดยใช้เหตุผล⁷ ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่ในสายตาของอไควนัสถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเป็นมนุษย์ เพราะความเป็นมนุษย์ไม่จำเป็นต้องยึดโยงอยู่กับสารพันธุกรรมหรือสถานะทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติภายในที่ซูเองได้แสดงออกอย่างเด่นชัดตลอดเรื่อง ได้แก่ การใช้เหตุผล (Rationality) การเลือกการกระทำต่าง ๆ ของตนโดยเสรี (Free Will) และความมีโนธรรม (Conscience) ดังที่จะอธิบายต่อไป⁸

3.2.1 ซู กับ เหตุผล (Rationality)

ในทฤษฎีของอไควนัส มนุษย์คือสัตว์ที่มีเหตุผล สามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีแบบแผน แยกแยะถูกผิด และตั้งคำถามต่อโลกที่ตนอาศัยอยู่⁹ ซึ่งเหตุผลในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความฉลาดหรือการคำนวณอย่างเครื่องจักร แต่หมายถึงความสามารถในการเข้าใจความสัมพันธ์เชิงนามธรรม เช่น ความยุติธรรม ความจริง ความดี และความหมายของการมีชีวิต

⁶ Ibid I, Q.79, Art.1.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid I, Q.83, Art.1 and I, Q.97, Art.13.

⁹ Ibid I, Q.79, Art.8.

แม้ว่าซูจะเริ่มต้นในฐานะที่เป็นเพียงร่างโคลนที่ถูกออกแบบให้ทำตามความต้องการของผู้เป็นเจ้าของ แต่เมื่อเวลาผ่านไป เธอกลับเริ่มแสดงให้เห็นถึงการคิดใคร่ครวญเชิงปรัชญา เช่น การตั้งคำถามว่า ตัวเธอคืออะไร หรือ ทำไมเธอถึงไม่มีสิทธิที่จะมีชีวิตอย่างอิสระ ซึ่งคำถามเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากการใช้สัญชาตญาณ แต่เป็นกระบวนการทางความคิดที่สะท้อนถึงการใช้เหตุผลในแบบของมนุษย์อย่างแท้จริง

3.2.2 ซู กับ เจตจำนงเสรี (Free Will)

เจตจำนงเสรี คือความสามารถของมนุษย์ในการเลือกกระทำการใด ๆ อย่างเสรีโดยไม่ถูกบังคับด้วยคำสั่งจากภายนอก และในสายตาของอโควินัส การมีเจตจำนงเสรีคือสิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงคุณธรรมได้ เพราะคุณธรรมไม่ใช่สิ่งที่ถูกบังคับให้เกิด แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกจะมีด้วยตนเอง¹⁰

ในตอนต้นของเรื่อง ซูอาจดูเหมือนหุ่นเชิดที่ทำทุกอย่างตามความต้องการของเอลิซาเบธ แต่ต่อมาเธอก็เริ่มต่อต้าน ตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนจุดเปลี่ยนในตัวของเธอคือการที่เธอพยายามต่อสู้และไม่ยอมจำนนต่อบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ เธอไม่ต้องการเป็นเงาของเอลิซาเบธอีกต่อไปแต่ต้องการอัตลักษณ์เป็นของตนเอง เป็นการเลือกที่จะเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากสิ่งที่เธอถูกกำหนดให้เป็น ซึ่งความพยายามเป็นอิสระจากระบบที่กดขี่นี้แสดงให้เห็นว่าซูมีเจตจำนงเสรี อันเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความเป็นมนุษย์ตามนิยามของอโควินัส

3.2.3 ซู กับ มโนธรรม (Conscience)

มโนธรรมในทฤษฎีของอโควินัสคือการรับรู้ทางศีลธรรมที่ฝังอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับกฎนิรันดร์ของพระเจ้า ทำให้มนุษย์รู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด แม้ไม่มีใครสั่งสอนหรือบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย¹¹

จากในเรื่อง จะเห็นได้ว่าซูมีความลึกลับก่อนที่จะใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะกับเอลิซาเบธ เธอไม่ได้ทำร้ายเอลิซาเบธทันทีเพราะถูกสัญชาตญาณครอบงำ แต่ผ่านการต่อสู้ทางความคิดและชั่งน้ำหนักภายในจิตใจมาก่อนแล้ว พฤติกรรมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าซูไม่ได้เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่ตอบสนองต่อความรู้สึกหรือแรงกระตุ้น แต่เป็นปัจเจกที่มีความเข้าใจทางศีลธรรม และสามารถประเมินคุณค่าการกระทำของตนเองได้ ซึ่งตรงกับสิ่งที่อโควินัสนิยามว่าเป็นมโนธรรม

ดังนั้น หากเรามองว่าเหตุผล เจตจำนงเสรี และมโนธรรมเป็นแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ ก็อาจถือได้ว่าซูมีจิตวิญญาณที่มีเหตุผล (Rational Soul) เป็นของตนเอง ทำให้ร่างของเธอกลายเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง¹² เธอจึงไม่ใช่เพียงสิ่งมีชีวิตเลียนแบบมนุษย์ที่เป็นผลผลิตของเทคโนโลยี แต่เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ตามค่านิยามของอโควินัสเพียงใด

¹⁰ Ibid I, Q.83, Art.1.

¹¹ Ibid I, Q79, Art.13.

¹² Ibid Q.76, Art.1.

4. ข้อวิจารณ์ทฤษฎี

จากการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง The Substance และแนวคิดของอโควนัส พบว่า แม้เมื่อปรับกับแนวคิดแล้วทำให้ “ซู” มีสภาพเป็นบุคคลตามกรอบความคิดของอโควนัสจริง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ต้องพิจารณา

ประการแรกคือ เมื่อพิจารณาแนวคิดของอโควนัสที่อธิบายระบบกฎหมาย โดยสมาทานแนวคิดของออสตินซึ่งประกอบด้วยกฎหมายนิรันดร์ กฎหมายธรรมชาติ และกฎหมายมนุษย์ พร้อมทั้งเพิ่มเติมกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาใหม่ จะสามารถแจ้งได้ดังนี้

4.1 กฎหมายนิรันดร์ (Lex aeterna)

เป็นกฎหมายสูงสุดของจักรวาลที่ดำรงอยู่ชั่วนิรันดร์ โดยออสตินตีความว่าเป็นทั้งเจตจำนงและเหตุผลของพระเจ้าอย่างไม่ชัดเจน แต่อโควนัสได้ให้ความหมายใหม่ว่า กฎหมายนิรันดร์คือ เหตุผล (ratio Dei) และสติปัญญาของพระเจ้าที่ชักนำเจตจำนงของพระองค์ให้สอดคล้องกัน จึงไม่มีความขัดแย้งระหว่างเหตุผลกับเจตจำนง และกฎนี้คือแผนการศักดิ์สิทธิ์ที่พระเจ้ากำหนดขึ้นเพื่อปกครองและควบคุมความเป็นไปของจักรวาล แม้มนุษย์จะไม่อาจล่วงรู้กฎทั้งหมดได้โดยตรง แต่สามารถเข้าถึงบางส่วนผ่านกฎหมายธรรมชาติที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของตนเองได้จริงโดยสังเขป¹³

เมื่อพิจารณาแล้วพระองค์มิได้จำกัดขอบเขตแผนการไว้เฉพาะการเกิดขึ้นตามธรรมชาติ จึงอาจให้การรับรองสภาพบุคคลแก่ซูได้ แต่อย่างไรก็ดี มนุษย์สามารถเข้าถึง Lex aeterna ได้เพียงบางส่วนผ่านหลักเกณฑ์ทั่วไปเท่านั้น¹⁴ จึงยังไม่อาจสรุปได้อย่างชัดเจนว่าแผนการของพระเจ้าได้ครอบคลุมสิ่งมีชีวิตที่เกิดจากเทคโนโลยีหรือไม่ ทำให้การให้สิทธิสภาพบุคคลแก่ซูยังคงอยู่ในขอบเขตของข้อสมมติฐานมากกว่าข้อพิสูจน์ที่แน่ชัด

4.2 กฎหมายธรรมชาติ (Lex naturalis)

คือส่วนหนึ่งของกฎหมายนิรันดร์ที่มนุษย์เข้าถึงได้ด้วยเหตุผลตามธรรมชาติ แม้จะเป็นเพียงภาพสะท้อนที่ไม่สมบูรณ์ของบัญชาเหตุผลของพระเจ้า แต่ช่วยให้รับรู้หลักพื้นฐานว่า “ทำความดีและละเว้นความชั่ว” ได้โดยแห่งเหตุผลภายใน ทั้งยังครอบคลุมคุณสมบัติตามธรรมชาติสามประการ ได้แก่ (1) สัญชาตญาณในการรักษาชีวิต (Conservatio sui) (2) สัญชาตญาณทางเพศและการสืบทอดเผ่าพันธุ์ และ (3) เหตุผลตามธรรมชาติที่ผลักดันให้มนุษย์แสวงหาสัจธรรม เชื่อมสัมพันธ์กับพระเจ้า และใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม เป็นกรอบให้มนุษย์รับรู้หลักคุณธรรมผ่านเหตุผลและสัญชาตญาณโดยทั่วไปของตนเอง¹⁵

¹³ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา (สำนักพิมพ์อ่านกฎหมาย 2564) 154-155.

¹⁴ Enrico Pattaro, ‘An Overview on Practical Reason in Aquinas’ (2005) 48 Scandinavian Studies in Law 251, 252.

¹⁵ Ibid 155-156.

อาจสรุปได้ว่า ในฐานะสิ่งมีเหตุผล (Ratio) ชูจึงอาจได้รับการพิจารณาสภาพบุคคลเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป เนื่องจากตามหลักกฎหมายธรรมชาติของอไควนัส สิ่งมีเหตุผลย่อมพึงได้รับการยกย่องและคุ้มครองคุณค่าตามธรรมชาติ (Natural Inclination to Ends) หากชูมีสติปัญญาเช่นมนุษย์ ก็สมควรได้รับการปฏิบัติด้วยศักดิ์ศรีเท่ากัน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดคือกฎหมายธรรมชาติของอไควนัสตั้งอยู่บน “ธรรมชาติของมนุษย์” ซึ่งอาจถูกตีความอย่างเคร่งครัดว่าไปในทางชีววิทยาว่า เป็นสิ่งมีชีวิตที่กำเนิดโดยกระบวนการทางชีววิทยาตามธรรมชาติเท่านั้น จึงอาจไม่ครอบคลุมสิ่งมีชีวิตนอกกระบวนการปฏิสนธิ นอกจากนี้ หากชูปราศจากกระบวนการพัฒนาทางชีวภาพ เช่น การปฏิสนธิไปถึงขั้นการอยู่รอดแล้วคลอດเป็นทารก ดังนั้น ในส่วนนี้ แม้จะได้ความว่าหากใช้เหตุผลรองรับสภาพบุคคลของชู แต่อาจไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ผิดแปลกไปจากธรรมชาติได้

3.3 กฎหมายมนุษย์ (Lex humana)

คือกฎเกณฑ์ที่มนุษย์บัญญัติใช้บังคับในสังคมใดสังคมหนึ่งชั่วคราว แตกต่างจากกฎนิรันดร์ที่เป็นกฎจักรวาลถาวร กฎหมายมนุษย์เกิดจากการสืบสาวหลักการทั่วไปแห่งกฎหมายธรรมชาติด้วยเหตุผลสองรูปแบบ ได้แก่ per modum conclusionis (การสืบตรรกะจากหลักทั่วไปมาเป็นกฎบังคับ) และ per modum determinationis (การกำหนดรายละเอียดข้อบังคับและโทษอย่างชัดเจน) ตลอดจน per modum additionis (การเสริมกฎหมายใหม่ที่ไม่ขัดต่อหลักเหตุผลเพื่อประโยชน์ของสังคม) เมื่อนำหลักเหล่านี้มาบัญญัติกฎหมายบ้านเมืองแล้ว หากมีการฝ่าฝืนจะใช้กำลังบังคับเพื่อให้เป็นไปตามข้อบัญญัติได้โดยชอบธรรม¹⁶

จึงแปลว่าสังคมมนุษย์สามารถออกกฎหมายให้สิทธิ์หรือสถานะบุคคลกับสิ่งมีชีวิตใดก็ได้ตามเจตจำนงร่วมของสังคม แต่อไควนัสได้เน้นย้ำว่ากฎหมายมนุษย์จะต้องสอดคล้องกับกฎหมายตามธรรมชาติ ด้วย กล่าวคือ หากการให้ชูเป็นบุคคลขัดต่อหลักธรรมชาติ (ประการหนึ่งอาจตีความได้ว่าขัดต่อฐานะของธรรมชาติเดิม จะต้องมีการปฏิสนธิ) ก็อาจถือได้ว่าเป็นกฎหมายมนุษย์ที่ไม่ถูกต้อง (non lex sed legis corruptio) นอกจากนี้ หากสภาพบุคคลของชูไม่ได้รับการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายเดิม ก็อาจเกิดเป็นช่องว่างทางกฎหมาย (Loophole) แต่อีกมุมหนึ่ง Lex humana มีจุดแข็งตรงที่มนุษย์สามารถสร้างนิยามใหม่ เช่น นิติบุคคลก็มีใจมนุษย์ แต่ได้รับสถานะบุคคลตามกฎหมาย จึงอาจนำมาปรับใช้ได้หากมีการพิจารณาในระเบียบใหม่ที่ครอบคลุมกรณีชูโดยเฉพาะ

3.4 กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ (Lex divina)

ซึ่งอาจมองจากฐานความเชื่อว่าพระเจ้ามีพระประสงค์นำคนสู่สวรรค์นิรันดร์ ถ้าปรับใช้กับกรณีชู มองได้ว่าพระประสงค์ของพระเจ้า (Ten Commandments) มีเจตนาให้ยึดถือคุณค่าศักดิ์สิทธิ์ในชีวิตของสิ่งที่สร้างโดยพระเจ้า หากชูเป็นสิ่งมีเหตุผล แรงผลักดันไปสู่ความดีนิรันดร์ก็อาจไม่ควรจำกัดเฉพาะมนุษย์ที่เกิดโดยธรรมชาติ¹⁷

¹⁶ Ibid 156-157.

¹⁷ Ibid 158.

แต่ข้อจำกัดคือ Lex divina อ้างอิงได้เฉพาะกับบทบัญญัติที่มีในคัมภีร์และคำสั่งศาสนา ซึ่งเดิมมุ่งกำหนดสำหรับชีวิตมนุษย์ในอดีต ไม่ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีหรือสิ่งมีชีวิตเทียม อาจถูกตีความได้ว่าเราไม่ได้อยู่ในขอบเขตที่บทบัญญัติเดิมต้องการคุ้มครอง กล่าวคือ Lex divina มีหลักการทั่วไป เช่น ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ แต่ไม่มีคำสอนชัด ๆ ว่าสิ่งมีชีวิตนอกการปฏิสนธิควรปฏิบัติอย่างไร ทำให้ต้องอาศัยการตีความเสริมจากมนุษย์เอง

ประการที่สอง ได้เสนอว่าการดำรงอยู่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องมี “สารัตถะ” (Substantia) ที่ทำให้สิ่งนั้นดำรงอยู่อย่างเป็นตัวของตัวเอง ไม่ใช่เพียงการรวมตัวขององค์ประกอบทางกายภาพเท่านั้น สารัตถะประกอบด้วยสององค์ประกอบหลักคือ รูปแบบ และสสาร ซึ่งรวมกันเป็นสิ่งมีชีวิตที่สมบูรณ์ รูปแบบมิใช่เพียงรูปลักษณ์ภายนอก ในกรณีของมนุษย์ อไควนัสยืนยันว่ารูปแบบเฉพาะคือจิตวิญญาณที่มีเหตุผล จึงแตกต่างจากสัตว์หรือวัตถุอื่น ๆ ที่ไม่มีเจตจำนงอิสระหรือจิตสำนึกทางศีลธรรม

อไควนัสปฏิเสธความเป็นบุคคลของสิ่งสังเคราะห์ เพราะการเป็นบุคคลในแนวคิดแบบคริสต์-อริสโตเติลเดิมนั้น ต้องอาศัยจิตวิญญาณที่สามารถแสวงหาความดีอย่างมีเหตุผล และสามารถเข้าสู่ความสัมพันธ์กับพระเจ้าได้ ชูในฐานะสิ่งประดิษฐ์ ไม่สามารถมีเจตจำนงเสรีที่แท้จริงได้ แม้เธอจะสามารถเลือกกระทำการใดการหนึ่ง แต่การเลือกนั้นไม่ได้เกิดจากจิตใจที่มีเหตุผลอิสระที่เชื่อมโยงกับหลักจริยธรรมสากล ดังนั้นแล้วชูไม่อาจบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดในเชิงเทววิทยาตามที่อไควนัสกำหนด เพราะไม่มีจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงกับความจริงและความดี¹⁸ แม้ว่าจะสามารถเลียนแบบพฤติกรรมมนุษย์ได้อย่างแนบเนียนหรือแม้กระทั่งแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความกลัว ความเศร้า และความรัก การแสดงออกเหล่านี้ล้วนเป็นคุณลักษณะภายนอกซึ่งมิใช่แก่นแท้ของการดำรงอยู่

เมื่อนำแนวคิดของอไควนัสมาจับกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบัน ได้ความว่า มนุษย์เป็นระบบชีวภาพเชิงกลไกที่สลับซับซ้อน คือ สมองถูกมองว่าเป็นศูนย์ข้อมูลประมวลผลความรู้สึก นำไปสู่การรับรู้และสำนึกตัว จึงไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ว่า “จิตวิญญาณ” เป็นส่วนที่สำคัญครอบงำอยู่บนร่างกายมนุษย์ตามที่อไควนัสได้เสนอ¹⁹ เป็นผลลัพธ์การทำงานของสมองและเครือข่ายเซลล์ประสาทที่สมบูรณ์ ต่างจาก “จิตวิญญาณ” ดังนั้น จุดยืนของอไควนัสนั้น “ล้าสมัย” เมื่อเผชิญกับความรู้ใหม่ที่ชี้ว่าสติปัญญาและสำนึกเกิดจากโครงสร้างเนื้อเยื่อประสาท ไม่ใช่จิตวิญญาณ

ประการที่สาม หากใช้วิธีการ Analogy จากกรณีของชูไปยังปัญญาประดิษฐ์ (กล่าวคือ การกำเนิดของชูมาจากการใช้ The Substance ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สร้างร่างโคลนโดยไร้การปฏิสนธิ เทียบกับปัญญาประดิษฐ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยเทคโนโลยีเช่นกัน) กรอบทางกฎหมายและจริยธรรมยุคใหม่ เองก็ขยายขอบเขตบุคคลไปไกลกว่าอไควนัสมาก มีการตั้งคำถามว่าเมื่อ AI มีความสามารถด้านปัญญามากขึ้นจนเข้าใกล้หรือเทียบเท่ามนุษย์ (Sentience) ควรพิจารณาคุณสมบัติ “สภาพบุคคล” ให้แก่ AI หรือไม่²⁰ ในปัจจุบันมีการ

¹⁸ Christopher M. Hauser, ‘St. Thomas Aquinas’s Concept of a Person’ (2022) 64 NTU Philosophical Review 191, 191-230.

¹⁹ Van Till, S.A.L., and E.M. Bunnik., ‘The End of Personification: The Mereological Fallacy in Science Communication on Brain Organoids’ (2024) 24 The American Journal of Bioethics 51, 51.

²⁰ Hon. Katherine B. Forrest (Fmr.), ‘The Ethics and Challenges of Legal Personhood for AI’ (2024) 133 The Yale Law Journal Forum 1175, 1175.

ชี้ให้เห็นว่าในสหรัฐฯ มีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคมเสมอมา แนวคิดเช่นนี้สะท้อนว่า การประเมิน “สภาพบุคคล” ของไควนส์จึงดูจำกัดไป เพราะมิใช่แค่ดูว่ามีจิตวิญญาณที่แท้จริงหรือไม่ (เป็นการถือว่าในเมื่อไม่มีจิตวิญญาณแล้ว ซู และ AI ไม่อาจมีเจตจำนงเสรีหรือความรับผิดชอบทางศีลธรรมเทียบเท่ามนุษย์จริง ๆ)²¹ แต่ต้องพิจารณาศักยภาพในการรับรู้ การมีเจตจำนง และบทบาททางสังคมที่มีถึงแม้จะไม่ใช่มนุษย์จริง ๆ ก็ตาม อันเป็นการปรับเข้ากับยุคสมัยใหม่ที่กำลังจะมาถึงในอีกไม่ช้านี้

จากการเสนอประเด็นในส่วนกฎหมายสี่ประเภท ประเด็นว่าด้วยเรื่องจิตวิญญาณ และประเด็นว่าด้วยการเทียบเคียงเข้ากับปัญญาประดิษฐ์ ทฤษฎีของไควนส์ยังมีความจำกัดอยู่ โดยเฉพาะการให้ความหมายแก่ตัวตนของสิ่งสังเคราะห์อย่าง ซู ใน The Substance ทฤษฎีดังกล่าวเน้นความสำคัญของ “จิตวิญญาณมนุษย์” ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สิ่งประดิษฐ์ไม่สามารถมีได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ไม่สามารถรับรองความเป็นบุคคล สิทธิ หรือจริยธรรมของตัวละครซู่ในฐานะปัจเจกได้อย่างเต็มที่ แนวคิดของไควนส์จึงให้คำอธิบายได้ดีต่อมนุษย์ในบริบทศาสนาและธรรมชาติในยุคสมัยของตนเอง แม้ให้อีกโอกาสซู่ในระดับสมมติฐานอย่างกฎหมายสี่ประเภท แต่ยังไม่มีความพร้อมทางทฤษฎีที่รองรับสิ่งสังเคราะห์ จึงไม่อาจยืนยันสถานะบุคคลหรือจริยธรรมได้ในแนวคิดของเขาอย่างสมบูรณ์

5. บทสรุป

จากการวิเคราะห์ความเป็นมนุษย์ผ่านกรอบแนวคิดทางนิติปรัชญาของโทมัส อไควนัส (Thomas Aquinas) ซึ่งเสนอว่าความเป็นมนุษย์หาใช่เพียงแค่การมีร่างกายหรือพันธกรรมแบบมนุษย์ไม่ หากแต่ต้องอาศัยจิตวิญญาณที่มีเหตุผล อันประกอบด้วยความสามารถในการใช้เหตุผล เจตจำนงเสรี และมโนธรรม ซึ่งทั้งหมดเป็นเครื่องหมายของการมีส่วนร่วมในกฎหมายธรรมชาติ ที่พระเจ้าทรงบัญญัติไว้ในธรรมชาติของมนุษย์ ภายใต้แนวคิดดังกล่าวนี้ มนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่สามารถดำรงชีวิตบนพื้นฐานของศีลธรรม ซึ่งมีได้ถูกกำหนดจากภายนอก แต่เป็นกฎหมายที่รับรู้ได้ผ่านเหตุผลและมโนธรรม กฎหมายธรรมชาติในความหมายนี้จึงเป็นกฎหมายสูงสุดทางศีลธรรมที่ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมาย แต่อยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ทุกคน และเป็นหนทางนำไปสู่ความดีสูงสุด (Summum Bonum) ซึ่งคือการเข้าถึงพระเจ้า

การประยุกต์แนวคิดนี้กับตัวละคร “ซู่” จากภาพยนตร์ The Substance แสดงให้เห็นถึงการท้าทายต่อเกณฑ์ดั้งเดิมของความเป็นมนุษย์ ซู่ในฐานะร่างโคลนที่ไม่มีสถานะทางชีววิทยาหรือกฎหมายแบบมนุษย์ กลับแสดงออกถึงความสามารถในการใคร่ครวญ ตั้งคำถามต่อสถานะตนเอง มีเจตจำนงในการเปลี่ยนแปลงชีวิต และแสดงความเล็งเลทางศีลธรรมก่อนกระทำ สิ่งเหล่านั้นสะท้อนว่าเธอมีจิตวิญญาณที่มีเหตุผล (Rational Soul) อย่างที่ไควนส์นิยาม

อย่างไรก็ตาม แม้ทฤษฎีของไควนส์จะสามารถอธิบายความเป็นมนุษย์ผ่านแนวคิดเรื่องจิตวิญญาณที่มีเหตุผล (Rational Soul) และรูปแบบ (Form) แต่เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดทางนิติปรัชญาของไควนส์ ซึ่งหากคำนึงถึงความแตกต่างของสภาพสังคม รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งอิทธิพลต่อแนวคิดของไควนส์ เช่นการยึดโยงอยู่กับเจตจำนงของพระเจ้าและหากตีความธรรมชาติของมนุษย์อย่างเคร่งครัด

²¹ Gatot Gunarso, Yanny Mokorowu, and Denni Saragih, ‘Artificial Intelligence in a Christian Perspective of Humanity and Personhood’ (2022) 9 International Dialogues on Education: Past and Present 176, 176-191.

ตามกฎหมายธรรมชาติ ย่อมทำให้การรับรองสถานะความเป็นมนุษย์ของสิ่งมีชีวิตอย่าง “ซู” ยังไม่แน่ชัด อีกทั้งความรู้สมัยใหม่เกี่ยวกับสมองและสติปัญญาได้ชี้ว่า สำนึกเป็นผลลัพธ์จากระบบประสาท ไม่ใช่ “จิตวิญญาณรูปแบบ” ที่แยกออกจากร่างกายได้จริง ดังนั้น แม้ซูจะแสดงออกถึงคุณสมบัติที่คล้ายมนุษย์ แต่ก็ยังยากที่จะยืนยันความเป็นมนุษย์ของเธอได้อย่างสมบูรณ์ตามทฤษฎีของอไควนัสซึ่งยังคงมีข้อจำกัด

การนำแนวคิดและทฤษฎีของโทมัส อไควนัส มาใช้ในการวิเคราะห์สถานะความเป็นมนุษย์ของ “ซู” สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญว่า ความเป็นมนุษย์มิใช่เพียงคำถามในทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าพื้นฐานทางกฎหมายในด้านจริยธรรมและนิติปรัชญาด้วยเช่นกัน ซึ่งในบริบทโลกสมัยใหม่ที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง จนอาจนำไปสู่การสร้างสิ่งที่คล้ายคลึงกับมนุษย์มากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในแง่รูปลักษณ์ภายนอก และภาวะจิตใจภายใน การพิจารณาว่าสิ่งเหล่านี้ควรได้รับรองสถานะความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายหรือไม่ จึงไม่อาจตอบได้ด้วยฐานความคิดทางวิทยาศาสตร์เพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยหลักจริยธรรมและแนวคิดทางนิติปรัชญาที่มีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต เพื่อให้กฎหมายสามารถพัฒนาไปพร้อม ๆ กับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ